



LA SELVA ANTROPICA D'ESTUBENY

Les transformacions tan profundes que l'home ha produït en la vegetació natural són ara més ben conegudes. Sabem que fa pocs milers d'anys la major part del país estava dominada per boscos. A les terres eixutes, el carrascar era el senyor del territori, i a la muntanya, rouredes, savinars, freixedes, auronars, pinedes i fins i tot fagedes es repartien l'espai. El litoral estava cobert de vegetació marjalenca amb espais per a la vegetació arenícola i l'halòfila. Els rius que fertilitzen i irriguen les riberes al seu pas albergaven esponeroses salzedes, alberedes i omedes i els caixers més eixuts, baladrars i tamarigars.

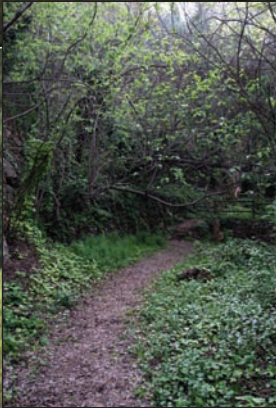
Per tal d'arribar a la situació actual de desenvolupament de la nostra societat han calgut molts canvis en la naturalesa. Durant segles ens hem nodrit a costa de boscos, matolls i pastures o hem ocupat els seus territoris per a altres usos. Els sòls frescos, profunds i fèrtils de les riberes dels rius han estat des d'antic el lloc preferit per a l'assentament de l'agricultura de regadiu. Els cursos dels rius han estat modificats de manera general i els relleus naturals de les riberes han estat substituïts per terrasses artificials on les pedres ben disposades o plantes de gran tenacitat com els magrners i els llidoners, entre moltes altres, assumeixen la responsabilitat de mantenir els ribassos i talussos que calgué fer per tal d'anivellar els bancals.

Ribassos i marges han estat secularment refugi de moltes plantes en la seua fugida de la destrossa generalitzada que implicà el canvi a l'ús agrícola. Moltes d'elles són plantes pròpies de l'ambient ombrívol i frescal dels boscos riberencs. Els llidoners, arbre portat de terres orientals, han estat una font inesgotable de matèria primera per a l'elaboració de nombroses eines per a l'agricultura. Aquest aprofitament exigia un tractament específic per tal d'obtenir branques de la millor qualitat. En qualsevol cas, el llidoner mai no arribava a desenvolupar-se com a arbre, més aviat com una mena de monyó retorçut i corcat com a conseqüència de les esporgades anuals.

La mà del llaurador sobre la vegetació dels marges i ribassos és comparable a la mà del jardiner que té cura d'un jardí. Mantenir a ratlla les plantes dels marges i les seues companyes de viatge, les males herbes, ha estat una labor que ha ocupat molt de temps dels llauradors. El foc i el falçó han estat els seus principals aliats.

Prova d'aquesta abnegada dedicació al manteniment dels ribassos i marges és el fet que quan l'home, privat d'interès crematístic sobre moltes zones d'hortes tradicionals, ha abandonat aquests ambients, la vegetació que vivia arraconada en els estrets marges





Tapis d'heura (*Hedera helix*)



Sarriassa (*Arum italicum*)



Vinca (*Vinca difformis*)



comença a desenvolupar-se amb una renovada naturalitat. Els llidoners mortificats per mor del seu aprofitament deixen enlairar branques novelles que amb el pas del temps dominaran el cel de l'horta abancalada.

La zona coneguda com la Cabrentà, al marge dret del riu Sellent, per sota del poble d'Estubeny, constitueix un espai de gran atractiu naturalístic. Sobre grans blocs de travertins, construïts en col·laboració entre l'aigua i les plantes, hi ha una zona de bancals on s'aprofitaven la fertilitat del sòl i l'abundant aigua per conrear tota mena d'hortalisses. Ara ja en desús agrícola des de fa uns vint anys, els llidoners, d'antuvi modelats per l'home, han pres vol i avui les seues grans i arrodonides capçades ombregen aquest antic verger. El mateix fan llorers i figueres. Nombrosos arbustos s'escampen a l'empara de la densa selva. L'heura, que abans s'havia de conformar a entapissar les pedres del ribàs, ara s'arrossega per terra com una gran estora verda o bé s'enlaira per les tiges d'arbres i arbustos. La vinca estén les seues flors a les ombries humides. Fins i tot, sota la densa ombra dels arbres, les sarriasses obren les grans espates d'un blanc cremós per atraure els insectes que segrestarà temporalment per tal d'assegurar la pol·linització.

L'entorn de la Cabrentà és un ambient riberenc per antonomàsia. Al voltant del bosc antròpic hom pot trobar rodals d'albereda, d'omeda i extenses bardisses d'esbarzer. El riu, que ací transcorre entre terrenys argilosos i algeps, porta un dens tamarigat que sanefa el corrent. Al capdavant, el bosc de la Cabrentà és una magnífica selva antròpica envoltada per romanents de la vegetació riberenca primigènica. Arribarà el dia en què els senyors de la ribera desplacen aquests arbres forasters que avui formen el paratge de la selva d'Estubeny, o el conservarem com a testimoni de l'esdevenir d'un món rural extingit?

ANTONI AGUILLELLA

Director del Jardí Botànic de la Universitat de València